

Aktuelni problemi

Uz dvadesetpetogodišnjicu revolucije

Mladen Čaldarović

Četvrt stoljeća je prošlo od onog povijesno prelomnog momenta u životu naših naroda, od početka njihove oslobodilačke borbe i socijalističke revolucije, koja je, samo dvije godine i četiri mjeseca kasnije dovela do odluka II zasjedanja Antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Jugoslavije, do utemeljenja revolucionarne vlasti naroda i uspostavljanja novih odnosa nacija i narodnosti Jugoslavije kao osnovice njihovog zajedničkog života u socijalističkoj budućnosti.

Osvrćući se na ovaj značajan historijski dan, mi osjećamo da on ne pripada prošlosti, nego da je duboko prisutan u tokovima suvremenosti, jer inicijativa ratnika i revolucionara koja je one veličanstvene noći u gradu Jajcu izbila na burne tokove povjesnog zbivanja, kroz cijelo ovo vrijeme, i u današnje dane, pokreće sve veće snage, na sve širim prostorima, usmjerene ka rješavanju gorućih problema korjenitog preobražaja svijeta.

Revolucijama, koje nisu samo prevratnički pokušaj nego istinsko djelo proletarijata dvadesetog stoljeća, ustvari nije namijenjeno da pripadaju prošlosti. One, da bi same sebe potvrdile, traju u kontinuitetu. Najdublja njihova razlika od svih prošlih revolucija je u tome da one ne mogu biti demantirane. Marx je predviđao opasnosti koje joj prijete, Lenjin je govorio o partijskoj birokraciji koja je ugrožava, — no obojica, kao i ogromna plejada radnika i intelektualaca, sjajnih boraca i blistavih mislilaca, nisu vjerovali da ma kakva unutarinja konzervativna sila može zaustaviti tokove revolucije, iznevjeriti njene ciljeve, pogaziti požrtvovanje boraca, izvršiti izdaju programa.

Pa ipak — takva sila je historijska činjenica. Kulminacija njena, kako izgleda, prošla je prije dvadeset ili dvadeset i pet godina, ali je ostala teška mora i razočaranje entuzijasta i sljedbenika koji naprosto nisu mogli prihvatiti da tako snažna, etički cjelovita i zanosna ideja može biti tako drastično demantirana u nizu političkih represalija i teških zločina, učinjenih u ime diktature proletarijata. Iako još uvijek puna istina o ovom crnom periodu nije ni poznata, njegova posljedica je opadanje revolucionarnog pokreta, naročito u zapadnim zemljama, a zamisao jedne internacionale koja bi bila slična Lenjinovoj — zauvijek je izgubila realne šanse. I, bez obzira na antihitlerovsku pobjedu i uspostavljanje socijalističke vlasti u nizu istočnoevropskih zemalja, radnička klasa u Zapadnoj Evropi i u SAD-u nije našla puta da stupi na pozornicu odlučujućih historijskih događaja, čak niti da spriječi antikomunizam kao glavnu parolu i svakodnevnu politiku reakcionarnih snaga i grupiranih imperijalista koji obnavljaju pogrome i zločine u borbi protiv oslobodilačkih pokreta Azije, Latinske Amerike i Afrike.

Istovremeno, — socijalističke zemlje pružaju međunarodnom radničkom pokretu daljnje povode obeshrabrenja otvarajući jedan novi period koji je ispunjen tragičnim međusobnim optuživanjem i negiranjem revolucionarnih dostignuća. Događaji se smjenjuju u krajnje dramatskom toku, od informbirovskeg napada na Jugoslaviju zbog njenog samostalnog stava u odbrani revolucionarnih tekovina — pa dalje. Čak i tako grandiozan historijski događaj, kao što je puna pobjeda kineske revolucije i isto tako veličanstven

uspjeh kubanske revolucije — nisu mogli doprinijeti otklanjanju duboke krize u svjetskom socijalističkom pokretu. Naprotiv, optužbe, napetosti, neprijateljstva, pa i sukobi — nastavljaju se u novim konstelacijama; pojedine socijalističke zemlje mijenjaju uloge, od napadača postaju napadnuti, a sve to u situaciji kada herojska revolucionarno-oslobodilačka borba Vijetnama i u nekoliko drugih područja Azije, Afrike i Latinske Amerike očekuje samo minimalnu pomoć solidarnosti socijalističkog svijeta, pa da izvojuje presudne, historijske pobjede nad imperijalističkom agresijom.

Dok traje natčovječanski naporna borba antimperijalističke gerile i gomilaju se nečuvena ratna stradanja — tema o izdajstvu revolucije i socijalizma, o revizionizmu, tema naša jučerašnja i današnja, upravo se manjački rasplamsala i tako rastvara povjerenje u vrijednost revolucionarnih pobjeda, u smisao proletherske revolucije uopće.

Šta možemo, dakle, da kažemo na 25-godišnjicu, o značenju jugoslavenske revolucije ili o njenim socijalističkim institucijama?

One su se održale i razvile jer su, prije svega, plod jedne revolucije koja je nalazila svoje puteve u najkonkretnijim oblicima političkih i društvenih odnosa predratne, i okupirane, Jugoslavije. Još jednom revolucija je izbila i pobijedila u uvjetima rata. Ali ne prema modelu Oktobarske revolucije, ili Mađarske revolucije 1919. ili Njemačke, iste godine. Drugi svjetski rat, kao najopćenitiji njen okvir, i obuhvatanje Jugoslavije u ratni vihor imaju specifičnu relaciju prema oslobodilačkoj i revolucionarnoj borbi njenih naroda. U stvari, revolucija je izazvala rat, a ne obratno. 27. marta 1941. je Komunistička Partija Jugoslavije pokrenula mase i predvodila ih u jedinstvenoj — po snazi eruptivnosti — manifestaciji antifašističke svijesti i borbene volje, pokazavši da narodi Jugoslavije ni po koju cijenu neće uključene njihove zemlje u sistem sila Osovine, da ne prihvataju okupaciju, a najmanje da neravnopravni odnosi između nacija u Jugoslaviji, nacionalno-porobljivačka politika i kapitalistička eksploatacija nađu novu zaštitu i oslonac u fašističkom oružju i hitlerovskom programu osvajanja svijeta. Taj utjecaj ilegalne i svirepo progone Partije bio je nepogrešivo procijenjen kao značajan simptom revolucije. Odgovor je nastupio brzo, kao odmazda bombardovanjem i kao invazija njemačkih i satelitskih trupa, prije nego što su pronađena politička rješenja za dovođenje kvislinških garnitura na vlast.

Međutim, ni tmurno, gotovo bezizgledno stanje u okupiranoj Jugoslaviji, ni neodređena međunarodno-politička situacija u prvom razdoblju okupacije, naročito obzirom na postojanje sporazuma Hitler—Staljin i na povjerenje u sporazum koje je Molotov iskazao samo tri mjeseca prije Hitlerovog napada na Jugoslaviju, posjetivši Berlin i podigavši sporazum na viši rang, — nisu mogli ugušiti inicijativu komunista koja je došla do tako punog izražaja 27. marta. Oružani ustanak pod rukovodstvom Tita izbio je čim su stvoreni međunarodni povoljni uvjeti, ubrzo nakon Hitlerovog napada na SSSR. Mnogo puta naglašena specifičnost jugoslavenske revolucije imala je, dakle, korijene u realističkom postavljanju KPJ u kompliciranoj političkoj situaciji, prema vitalnim problemima nacija i narodnosti Jugoslavije, iako se u mnogim značajnim situacijama tokom dva decenija postojanja stare Jugoslavije nije uvijek odlikovala realističkom procjenom situacije.

Narodnooslobodilačka borba protiv okupatora i njegovih pomagača sve više je isticala revolucionarni prekid sa sistemom socijalne i nacionalne eksploatacije, ističući da nema povratka na staro, pa su odluke u Jajcu 1943. g. logičan rezultat sve čvršćeg stapanja oslobodilačkog rata protiv fašističkih okupatora sa korjenitim promjenama u društveno-političkim odnosima.

Tu je ishodište današnjih naših specifičnih socijalističkih institucija, nastalih u istom duhu kao što su nastale i odluke AVNOJ-a, u konkretnom primjenjivanju revolucionarne teorije i, u radničkom pokretu davno istaknutih, principa samoupravljanja i socijalističkog demokratizma. I kada tražimo načine da pronesemo revolucionarni duh naših pobjeda do novih ge-

neracija i da razvijemo bitno novo u sadržaju naših socijalističkih institucija, a ponekad da, prije svega, sačuvamo njihov jedini smisao i značenje od degeneracije, rutinerstva, partikularizma, od obične ljudske sebičnosti i demagoške laži, — dobro je da se zapitamo, u vrijeme 25-godišnjice i u mnogim drugim prilikama: nije li bitna odlika poruke one burne noći 29. novembra upravo u povjerenju prema revolucionarnoj snazi i inicijativi naroda; nije li u tome njen aktualni značaj i za nas danas — kada se na nov način i u drugačijim aspektima postavlja pitanje revolucionarnog kontinuiteta, zadatak dosljedne politike ravnopravnosti nacija i narodnosti Jugoslavije i afirmacije humanističkih principa u našoj samoupravnoj praksi, koji će ljudsku slobodu učiniti svakodnevnim uvjetom našeg života.

U vrijeme 25-godišnjice revolucionarne noći 29. novembra, kada se na nov način i u drugačijim aspektima postavlja pitanje revolucionarnog kontinuiteta, zadatak dosljedne politike ravnopravnosti nacija i narodnosti Jugoslavije i afirmacije humanističkih principa u našoj samoupravnoj praksi, koji će ljudsku slobodu učiniti svakodnevnim uvjetom našeg života.

U vrijeme 25-godišnjice revolucionarne noći 29. novembra, kada se na nov način i u drugačijim aspektima postavlja pitanje revolucionarnog kontinuiteta, zadatak dosljedne politike ravnopravnosti nacija i narodnosti Jugoslavije i afirmacije humanističkih principa u našoj samoupravnoj praksi, koji će ljudsku slobodu učiniti svakodnevnim uvjetom našeg života.

U vrijeme 25-godišnjice revolucionarne noći 29. novembra, kada se na nov način i u drugačijim aspektima postavlja pitanje revolucionarnog kontinuiteta, zadatak dosljedne politike ravnopravnosti nacija i narodnosti Jugoslavije i afirmacije humanističkih principa u našoj samoupravnoj praksi, koji će ljudsku slobodu učiniti svakodnevnim uvjetom našeg života.

U vrijeme 25-godišnjice revolucionarne noći 29. novembra, kada se na nov način i u drugačijim aspektima postavlja pitanje revolucionarnog kontinuiteta, zadatak dosljedne politike ravnopravnosti nacija i narodnosti Jugoslavije i afirmacije humanističkih principa u našoj samoupravnoj praksi, koji će ljudsku slobodu učiniti svakodnevnim uvjetom našeg života.